

Anmeldelser

The Birds of Israel

Fuglene ved Norsminde Fjord og Kysing Næs
Ole Gylling-Jørgensen. 67 sider, adskillige figurer, tabeller, s/h fotos og tegninger, hft. Gejrfuglen 31. årg., nr 2, juni 1995. Østjysk Biologisk Forening, Postbox 169, 8100 Århus C. Pris kr. 30 på ovenstående adresse.

Den vigtigste vand- og vadefuglelokalitet i Århus amt og områdets udvikling gennem godt 50 år behandles i dette skrift af en af stedets flittigste gæster. I alt 258 fuglearter er iagttaget, heraf 239 i fjorden med omliggende arealer. Kun ca 40 arter yngler, men området hæver sig som en betydningsfuld raste- og overvintringslokalitet, især for Lille Lappedykker, Pibeand, Vibe og Dobbeltbekkasin. Der er registreret hele 35 vadefuglearter, og skønt det tidligere er hævdet, er antallet af rastende vadefugle omkring fjorden ikke reduceret, men har holdt sig ret stabilt trods overgødsning med en betydelig algeforekomst til følge. Der synes ikke at være den store lokale interesse for at forbedre fjordens miljøtilstand. For andefuglenes vedkommende er de fleste arter i tilbagegang.

Denne attraktive og interessante oversigt anbefales alle med interesse for EU-fuglebeskyttelsesområde nr 30. Den er et eksempel til efterfølgelse for andre, der har et tilsvarende nært kendskab til en favoritlokalitet.

Hans Harrestrup Andersen

The Birds of Israel

Hadoram Shirihi. Redaktion ved Ehud Dorrat & David A. Christie. A complete avifauna and bird atlas of Israel. 692 sider, over 200 stregtegninger og 500 farvefotos, udberedelseskort for alle regelmæssigt forekommende arter, indb. Academic Press, London, 1995. Pris kr. 995 i DOF-Salg.

Efter flere års forsinkelse er bogen om fuglelivet i Israel nu kommet, forfattet af Israels formentlig kendeste ornitolog. Blandt hans aktiviteter kan nævnes ringmærkning, turguidevirksomhed og studier af bl.a. Stylteløberens og Kongeørnens ynglebiologi, sandhønsenes fædningsmønstre og *Sylvia*-sangerens feltkendetegn. Han har set over 40 nye arter for Israel (nogle af dem samtidig nye

for Vestpalearktis), og har for nylig været med til at beskrive en ny skråpeart, Mascarene Shearwater (*Puffinus atrodorsalis*).

Bogen er med sine 6×23×28 cm og en vægt på tre et halvt kilo ikke til at komme uden om, hvis man interesserer sig for Mellemøstens fugleliv. De indledende kapitler handler bl.a. om faunatyper, klimaforhold, fugletræk og sjældne gæster. Herefter gennemgås de 511 arter, der til dato er observeret i Israel, med hovedvægten på forekomst og udbredelsesforhold. Gennemgangen er grundig, med gode kort gældende for forskellige årstider samt omtale af ynglebiologi, trækforhold og overvintring, bestandsstørrelse, etc. Farvefotografierne af biotoper og fugle er næsten alle af fremragende kvalitet; mange viser sjældent fotograferede arter. Nogle fotos er lånt fra andre værker, og i enkelte tilfælde kan man mistænke, at fuglene er fotograferet i fangenskab.

Blandt de spændende nye oplysninger er bl.a., at Grøn Biæder (igen?) yngler i Israel, og at der er konstateret en fast bestand af Olivensanger i nordvest ved grænsen mod Libanon.

Bogen er et *must* og skal varmt anbefales. Kiloprisen er yderst rimelig.

Lars Nørgaard Andersen

Die Vogelwelt im Württembergischen Allgäu

Gustav Heine, Günther Lang & Karl-Heinz Siebenrock. 352 sider, talrige udbredelseskort, diagrammer og vignetter, hft. Ornithologische Jahreshefte für Baden-Württemberg, Band 10, 1994. Pris ikke opgivet.

Dette "hefte" giver et indtryk af hvor enorm en datamængde, der produceres inden for tysk ornitologi. Det præsenterer en slags atlasundersøgelse fra 1960-1993, med kort over udbredelse og bestandstætheder. "Kvadraterne" er på 1,8×1,2 km (1'×1'). Ynglefugle såvel som træk- og vinterfugle vises på samme kort, altså ikke separat. Området, der beskrives, er blot 541 km² stort og ligger i Alperregionens nordlige udkant. Det er kuperet med 26% skov, heraf 3/4 nåleskov, og når op i 1100 me-

ters højde, dvs. med forekomst af subalpine og alpine flora- og faunaelementer som Vandstær, Nøddekrieger, Spurveugle og Ringdrossel. Der er mange, forholdsvis små vådområder, incl. mange økologisk vigtige bække og mindre højmoser.

Som for store dele af Centraleuropa udgør skovhønsene et trist kapitel. Tjur og Hjerpe er lokalt udryddelses-truede, mens den oprindelige Urfuglebestand allerede er forsvundet, og relativt omfattende genudsætninger synes ikke at få nogen varig effekt. Årsagerne er primært ændret skovdrift med intensiv grandyrkning og, især for Tjursens vedkommende, forstyrrelser.

Bogen omhandler kun en lille del af delstaten Baden-Württemberg, men den giver et godt indtryk af fuglenes forekomst og levevilkår i et randområde til Alperne.

Jesper Tofft

Buntings and sparrows

Clive Byers, Urban Olsson & Jon Curson. A guide to the buntings and North American sparrows. 334 sider, talrige farveplancher, stregtegninger og udbredelseskort, indb. Pica Press 1995. Pris kr. 360 i DOF-Salg.

Med denne bog gives for første gang en samlet beskrivelse af værlingerne, incl. de nordamerikanske "spurve"; det er en fuglegruppe, der kan sætte selv de mest garvede feltornitologer grå hår i hovedet. I bogen omtales alle arter, der forekommer i det holarktiske område, og for fuldstændighedens skyld er desuden medtaget enkelte tropiske arter; i alt 110 arter er medtaget.

Bogen indledes med nogle korte afsnit, der bl.a. giver en læsevejledning og i mere generelle vendinger fortæller om feltbestemmelse af disse fugle. Dernæst følger 39 utroligt smukke og detaljerede farveplancher (af Clive Byers), hvor de enkelte arter afbildes i en mængde forskellige dragter (hanner, hunner, ungfugle, sommer, vinter etc.). For vores hjemlige Gulspurve er således vist ikke mindre end 8 dragter. Også de hyppigst forekommende hybrider er med.

Under artsbeskrivelserne findes for hver artsgruppe en kortfattet fælles indledning. Gennemgangen af de enkel-

te arter er overordentlig detaljeret, og mange af de karakterer, der fremhæves, kan kun bruges, hvis man står med fuglen i hånden. F.eks. fremgår det af teksten, at det sorte parti på de mellemste vingedækfjer hos unge Gulspurve ender i en spids, mens det hos voksne fugle er afrundet. Tilsvarende har de yderste og næstyderste halefjer mere afrundede spidser hos voksne end hos unge Gulspurve. Her er de fleste "almindeligt" fugleinteresserede vist for længst er stået af.

Selv om *Buntings and sparrows* først og fremmest er en identifikationsbog, berøres også emner som fuglenes ynglebiologi, habitatvalg, bestandsudvikling osv., i de fleste tilfælde dog ganske overfladisk. Til hver art findes desuden et kort over yngle- og vinterudbredelsen samt en mindre referenceliste for dem, der ønsker supplerende oplysninger.

Bogen vil næppe appellere til det store danske publikum, men kan anbefales til feltbissere, ringmærkere og andre med særlig interesse for feltornitologi.

Erik Mandrup Jacobsen

Palaearctic birds

Mark Beaman. A checklist of the birds of Europe, North Africa and Asia north of the foothills of Himalaya. 168 sider. Harrier Publications, Stonyhurst, 1994. Pris kr. 195 i DOF-Salg.

Mark Beaman er uddannet biolog, men har de seneste år gjort sig mest bemærket som leder af det succesrige engelske fuglerejse-firma Birdquest – et arbejde, der har bragt ham rundt i snart sagt hver eneste afkrog i det palaearktiske område.

Det meste af denne bog er først og fremmest af interesse for britiske læsere, men en systematisk liste over alle 1567 palaearktiske fuglearter vil være af stor nytte også for mange andre. I den sammenhæng er bogens taksonomiske del også interessant; men uheldigvis er der jo ikke ligefrem kommet større klarhed over det felt i de senere år, og Beaman har ikke den fornødne tyngde til at kunne slå igennem her. Ofte når han kun til at citere artikler, der opponerer mod hinanden, uden selv at tage stilling. Mange steder får vi at vide, at en race "måske fortjener artsstatus", uden at der gives nogen begrundelse. Og visse af forslagene til "nye arter" er underlige, f.eks. Sildemågen *heuglini* fra Sibirien, hvor det samtidig påpeges, at yderligere studier er påkrævede! Andre forslag er dog mere velbegrundede, således kan man glæde sig over, at Humes Sanger er anført som en egen art, adskilt fra Hvidbrynet Løvsanger.

Bogen rummer på den måde en del væsentlige ting om art/race-spørgsmål, men en autoriseret artsliste bliver den aldrig. Skal man udtale sig med vægt om taksonomiske spørgsmål, kræver det årelange studier af skind og levende fugle. At rejse verden rundt som rejseleder er ikke nok. Bogen ligner mest en reklame for Birdquest, og omslaget ligner da også i mistænkelig grad Birdquest's kataloger.

Klaus Malling Olsen

Birds in Brazil: a natural history

Helmut Sick. 932 sider, 48 farveplancher, 15 s/h plancher, 262 tegninger, 51 kort, 3 tabeller, indb. Princeton 1993. Pris £ 70.

Dette enestående værk over Brasiliens fugle giver ikke kun en detaljeret beskrivelse af landets over 1600 arter, men også en god gennemgang af Brasiliens varierede natur og de faktorer, der i dag truer den, samt den nuværende naturbeskyttelse. En uundværlig og meget inspirerende bog for den, der skal i gang med den brasilianske fuglefauna.

Bogens første del er en række introducerende afsnit om landets vegetation, ornitologiske historie, naturbeskyttelse og biogeografi. Desuden gives en gennemgang af de neotropiske fugle. I disse afsnit beskrives den række af større vegetationszoner, der gennemskærer Brasilien, nemlig lavlandsregskoven i nord (Amazonas), bjergregnskoven langs den atlantiske kyst, *Araucaria*-skoven i den sydøstlige del, den tørre *caatinga* mod nordvest, samt bjerggræslandet og *cerradoen* (savannen) i det centrale Brasilien.

I afsnittet om naturbeskyttelse gives en liste over de brasilianske nationalparker. Selv om listen er lang, dækker parkerne ikke mere end 3,2% af Brasiliens areal, og mange af dem savner beskyttelse mod illegal hugst, jagt, fiskeri, minevirksomhed m.m. Rydning af naturområder til anden form for arealanvendelse går stærkt over hele Brasilien. Oftest hører man om fældning af kystregnskoven og Amazonas, men Helmut Sick beskriver også omdannelsen af store arealer af de tørre vegetations typer *cerrado* og *caatinga* til f.eks. soja- og sukkerrørsmarker som et stort problem. I afsnittet bliver også et vigtigt emne som "design" af naturparker taget op, herunder minimumsstørrelse, betydning af skovfragmentering, beskyttelse af endemiscecentre m.m.

I bogens anden del gennemgås de enkelte arter. Der gives en fyldig introduktion til hver familie med beskrivelse af morfologi, stemme, fødevalg, fourageringsteknik, yngleadfærd, udbredelse og evolution. De enkelte arter beskrives nøje, og teksten krydres med mange spændende feltobservationer om blandt andet adfærd. Desværre er kun et fåtal af arterne illustrerede, men de tegninger, der er der, er både gode og velvalgte; de er en stor hjælp ved identifikation i felten.

Helmut Sick blev født i Leipzig i Tyskland, men flyttede i 1939 til Brasilien, hvor han viede sit liv til den brasilianske ornitologi. Han var aktiv helt frem til sin død i

1991 og arbejdede bl.a. med at færdiggøre den engelske udgave af denne bog. Hermed har han givet eftertidens ornitologer og naturbeskyttere en enestående indføring i Brasiliens fugle og deres levesteder.

Elin Pitter

The beak of the finch

Jonathan Weiner. Evolution in real time. 332 sider, 1 kort, 31 s/h illustrationer, indb. Jonathan Cape, London 1994. Pris £ 18,99. Hft. Vintage, London, 1995. Pris £ 8,99.

Dette er en bog om evolutionsbiologi og om evolutionsbiologiens udvikling som videnskab, centreret omkring biologerne Peter og Rosemary Grant og deres årelange studier af jordfinkerne på Galápagos. Parret har været hvad Darwin, Wallace og Huxley ikke troede muligt, nemlig direkte øjenvidner til evolutionen og de processer, der former den. Ud over den almene ornitologiske interesse bogen har ved at opdatere vort kendskab til jordfinkerne, er den også en længe ventet beretning om en af de mest detaljerede undersøgelser af disse i forvejen velundersøgte fugle. Bogen har derfor alle chancer for at blive en klassiker og en værdig efterfølger for David Lacks *Darwin's finches* fra 1947.

Forfatteren har sat sig grundigt ind i litteraturen om Darwin og hans tanker. Men han tager fejl, når han hævder, at Darwin ikke selv var klar over sine teoriers styrke. Det modbevises f.eks. klart af Darwins egne ord i et brev til Huxley fra d. 27. november 1859.

Bogen er velstruktureret og skrevet i et levende og engageret sprog. Men dens layout er kedeligt, og i hvert fald billigudgaven bærer præg af en overdreven spareiver; det yder bestemt ikke bogen retfærdighed.

Det er en vigtig bog, i og med at den så instruktivt søger at forklare en bred målgruppe hvad evolution vil sige, og hvad dens betydning er. Bogen fik da også den eftertragtede Pulitzer-pris i 1995. Medvirkende hertil var måske, at den er forfriskende fri for de vulgærdarwinistiske fortolkninger af alt mellem himmel og jord, som man så ofte ser. Alt i alt er det en bog, der kan anbefales både til læsere med en almen interesse for evolutionsbiologi og til dem, der specifikt vil vide mere om Galápagosøernes jordfinker.

Hanne Secher

The birdwatcher's handbook

P. R. Ehrlich, D. S. Dobkin, D. Wheye & S. L. Pimm. A guide to the natural history of the birds of Britain and Europe. 660 sider, enkelte s/h illustrationer og talrige grafiske symboler, indb. Oxford University Press 1994. Pris £ 12,95.

Dette opslagsværk er tænkt som et komplement til de forskellige felthåndbøger over Europas fugle. Når fuglen er identificeret, kan fortsættelsen – om fuglens liv – findes her.

Bogens venstre- og højresider bruges til hver sit formål. På venstresiderne beskrives 516 arter, som yngler regelmæssigt i Europa, Nordafrika og Mellemøsten. Det engelske og videnskabelige navn ledsages af henvisninger til gængse felthåndbøger (Lars Jonssons *Fugle i Europa* må vel forventes at finde plads i næste udgave). Derefter følger en resumé-linie med ikoner, tekst og tal, som fortæller om redested og -type, æg, rugning og ungepasning samt føde m.m. Disse oplysninger udvikles i et tekstafsnit, der afsluttes med henvisninger til de højresider, som er mest relevante for den aktuelle art, og til anden litteratur.

På højresiderne findes små afhandlinger om fuglens biologi. Blandt de i alt 170 emner kan nævnes monogami, fugle og global opvarmning, træk, øjenfarve, fjerhandel og meget mere. Efter afhandlingerne findes krydsreferencer og litteraturhenvisninger.

Bogen er meget velskrevet og fyldt med interessante oplysninger og gode henvisninger. Den er meget velegnet til selvstudier.

Stig Engkjær Christensen

The CD-ROM guide to the birds of northern Europe

Dave Gosney (tekst), Alan Harris & Norman Arlott (illustrationer), Jean C. Roché (lydoptagelser). Fem CD-ROM plader med tegninger, videooptagelser, udbredelseskort, stemmer og engelsk tekst. BirdGuides 1995. Pris kr. 1545 i DOF-Salg.

Her er den så, det nye medies guide til 338 fuglearter fra Alperne til Ishavet, med film, tale og (fugle)sang. Gosney's ledsagende kommentarer er glimrende, men har slagside til fordel for brugere i Storbritannien. Videooptagelserne er af meget svingende kvalitet, og der er rige muligheder for forbedringer i de kommende år. Stemmerne (opdelt i kald og sang) er ganske vellykkede; tegningerne er præcise men stiliserede, mens *jazz* fremgår af videosekvenserne.

Som supplement til de velkendte medier (bøger, plader, disketter, videos) er CD-ROM guiden en oplagt investering for PC-folket (Mac, Windows 3.1 og 95). For delene er de for "rommen" velkendte: den fylder ikke meget, den har "det hele" med, og den passer glimrende til selvstudier. Ulemperne er den periodevis ret dårlige

videokvalitet. Og så kan man ikke tage den med i felten, hvis man ikke har en bærbar PC.

Til undervisningsbrug er sættet velegnet. Hvis ikke fugle på CD-ROM i disse computertider kan give de unge lyst til at opleve den virkelige vare i skov og på strandenge, så ved jeg ikke, hvad der kan.

H. Harrestrup Andersen

Bird sounds of Bolivia

Sjoerd Mayer. CD-ROM til Windows 3.1 og 95. Mere end 7 timers lyd omfattende 538 arter, 1996. Pris NLG 199,75 hos Bird Songs International B. V., Wierengastraat 42, NL-9969 PD Westernieland, Holland (fax 0031 595 528629, e-mail 101363.650@compuserve.com).

Med denne CD-ROM er Bolivia blevet et af de bedre dækkede lande i Sydamerika hvad fugleoptyagelser angår. I betragtning af det store antal arter i landet (1350), hvoraf mange er vanskelige at få at se, indeholder programmet mange nyttige optagelser.

En kort forklaring på omslaget fortæller, hvordan CD-ROMen installeres på PC'en. Programmet har en enkel og logisk opbygning, og ud over lyden er der adgang til dato, tid, sted og højde for optagelsen; hvis ikke Sjoerd Mayer selv har lavet optagelsen, er ophavsmanden anført med e-mail eller postadresse. I øvrigt kan man få en smagsprøve på programmet på internet-adressen http://ourworld.compuserve.com/homepages/bird_songs_international/, der også indeholder flere tur-rapporter fra Bolivia.

Nogle stemmer af vidt udbredte arter er optaget uden for Bolivia, men i så fald nævnes det om lyden adskiller sig fra samme art i Bolivien. Det fortælles også hvilke andre arter, der giver lyd i baggrunden. Troværdigheden af en stemmeidentifikation angives som en procent, men hvad er forskellen på 95% og 98% sikker identifikation? Langt de fleste optagelser regnes dog for sikre (uden procentangivelse, og arten er formodentlig set i forbindelse med optagelsen eller verificeret via andre optagelser).

Min alvorligste anke er, at selv om der er tilløb til andet end selve lydoptagelserne, er mediets muligheder langt fra udnyttet; man forventer uvilkårligt noget mere. Og en CD-ROM kan kun afspilles på en multimedie-PC, omend det er muligt at kopiere lyden fra PC'en til kasettebånd med henblik på feltbrug. Den ideelle udgivelse af denne version 1.0 ville have været som en cd, idet en cd-afspiller kan bruges i felten og er meget hurtigere at søge på end en kasettebåndoptager.

Sjoerd Mayer har lavet et stort og prisværdigt stykke arbejde. Hans CD-ROM er især anvendelig til træning af stemmer før rejsen til Bolivia, og har man planer om en sådan, bør man ikke betænke sig på at investere i denne udgivelse.

Bent Otto Poulsen